24
1

Philatelica

2024/1 (*erre az évre nem készült 2. lapszám*)

Tartalom:

Szücs Károly:	Szerkesztői előszó a megkésett 2024/1 számhoz	1
Adriano Bergamini, FRPSL & Czirók Dénes RDP, FRPSL:	New Buda postájának története	2
Dán János:	A hadműveletek időszakának postaforgalma – II. rész	12
Dr. Lővei György:	Hozzászólás a budapesti postaszolgálat 1945-ös újraindításhoz	23
Dr. Bodnár Zsolt, Márton Attila, és Szücs Károly:	Adalékok a magyar filatélia történetéhez	26
Szücs Károly, Kőhalmi Csaba és dr. Lippai Pál:	Robert B. Morgan a Visnyovszki Gábor életműdíj első díjazottja	31
Hírek		34

Szerkesztő: Szücs Károly, Mafitt tagja és a Gervay alapítvány kurátora
Fordítás: Bodnár Zsolt és Szücs Károly

Tanácsadás és lektorálás:
Mervyn Benford, a Mafitt és a Hungarian Philatelic Society in Great Britain (HPSGB) tagja
Dr. Lővei György, a Mafitt elnöke

SZERKESZTŐI ELŐSZÓ A 2025-RE CSÚSZOTT 2024/1 SZÁMHOZ

SZÜCS KÁROLY

Tavaly sajnos megismétlődött, ami hasonló szerkesztési nehézségek miatt egyszer már 2022 év második lapszámával is megtörtént: e lap kinyomtatása a következő évre csúszik át. Dacára, hogy ez az idei első szám magyar verziója honlapunkon már az év első felében készre szerkesztve olvasható volt, kinyomtatása mégsem volt lehetséges, eredetileg pusztán még csak az angol fordítás hiánya miatt.

2024. májusi közgyűlésünkön tagjaink segítségét kértem a fordítások elkészítéséhez. Szerzőink kitűnő angol tudásuk révén készséggel vállalták is ezek elkészítését, és az egyik fordítást szeptemberre meg is kaptam. Egy másik cikk szerzője viszont annak további kutatást igénylő bővítését találta szükségesnek, amivel írását a laptól gyakorlatilag visszavonta.

A lapszámban így keletkezett űrt a London Philatelist-ben nem rég megjelent olyan tanulmánnyal sikerült az év utolsó napjaiban kitölteni, mely magyar nyelven olvasható megjelentetése lapunk alapgondolatának megfelelően szintén első közlésnek tekinthető.

14 évfolyam szerkesztését követően célszerűnek látom ez alkalommal áttekinteni ezt a hosszú időszakot. A 2011-ben megújult Philatelica második sorozatának színvonala mindenki által elismerten méltó elődeinkhez. Köszönetet jár érte a zömmel tagjaink közül kikerült szerzőknek, fordítóknak és lektorainknak, hogy ez idő alatt két Monográfia kötetnek megfelelő friss szakirodalmat hoztak létre.

A lap valamennyi számát szabadon elérhetővé tettük honlapunkon, a megjelent írások folyamatosan naprakész repertóriumával együtt. A második sorozat pedig immár teljes terjedelmében – némi túlzással – az egész világ számára érthető nyelven is megtalálható ott. Ez pedig a múlthoz képest, arra alapozva ugyan, de mégis forradalmi újítás, hiszen e fordítással a világon mindenhol elérhetővé és láthatóvá teszi a magyar filatéliát.

A második sorozat kétnyelvű megjelentetését az előző elnökség folyamatosan biztosítani tudta évi két alkalommal. Ez most megakadni látszik, hiszen 2022 után 2024-ben ismét csak egy lapszámot sikerült összehoznunk.

Tagságunkon múlik, hogy milyen lesz a folytatás. Évi öt-hat nagyobb cikket továbbra is képesnek kell lennünk összehozni, képanyaggal együtt 70-80 oldal terjedelemben. A megjelentetéshez nem csak ennyi továbbra is magas filatéliai színvonalú írásra, hanem a fordításban és lektorálásban munkát vállaló tagokra is szükségünk lesz.

Remélem, hogy támogatni fogjuk elnökségünket abban, hogy ezt a jövőben is szervezni tudja, és az eddigihez hasonló bőséggel továbbra is legyen majd mit szerkesztenem.

NEW BUDA POSTÁJÁNAK TÖRTÉNETE

ADRIANO BERGAMINI, FRPSL & CZIRÓK DÉNES RDP, FRPSL

1. TÖRTÉNELMI ELŐZMÉNYEK

1848. január 12-én a szicíliai Palermóban tört ki felkelés az abszolutisztikus uralkodói gyakorlat ellen. A február 24-i párizsi forradalmát heteken belül követték a többi európai fővárosok és központok megmozdulásai is. München, Bécs, Pest-Buda, Berlin, Milánó, Poznan, Prága népe egyaránt értésére adta a hatalom birtokosainak, hogy elégedetlen a kormányzati rendszerükkel.

Az 1848. március 13-i bécsi forradalom hírének hatására március 15-én, Pesten is kitört a forradalom Az európai forradalmak hatására az osztrák uralkodó kénytelen volt engedményeket tenni a magyaroknak és elfogadta az önálló és a magyar országgyűlésnek felelős magyar kormány megalakulását. Országgyűlési választásokat írtak ki és július 5-én, Pesten megkezdte munkáját az első népképviseleti országgyűlés. Az európai forradalmak leverését követően az osztrák császár is elindította hadjáratát Magyarország ellen. Először Jellasics horvát bán csapatai törtek be az országba, amelyet az újonnan alakult magyar csapatok 1848. szeptember 29-én legyőztek.

Ezt követően közel 1 évig egy véres szabadságharc kezdődött el, főleg magyar sikerekkel. Ferenc József osztrák császár 1849. május 1-én fegyveres segítséget kért I. Miklós orosz cártól, aki június közepén egy 200.000 fős orosz hadsereget küldött Magyarország ellen. Az orosz csapatok segítségével végül a szabadságharcot leverték és a magyarok 1849. augusztus 13-án letették a fegyvert.

Ezt követően azonban az egyik legerősebb magyar vár, Komárom még Klapka György tábornok vezetésével 53 napig ellenállt az osztrák haderőnek. Végül hosszas tárgyalásokat követően, október 4-én átadták a várat, de ennek fejében a vár védői és Komárom polgári lakossága menlevelet kapott és szabadon távozhatott. Ennek a városnak volt polgári kormánybiztosa Újházi László, történetünk főszereplője.

2. ÚJHÁZI LÁSZLÓ ÉS ÉLETE

1795. január 20-án született Budamér településen (Sáros megye), jó nevű arisztokrata családban. Jogi végzettségét követően politikusi pályán dolgozott és az 1840-es években Sáros megye főispánja lett. A szabadságharc kitörésekor saját költségén csapatot szervezett és hónapokig harcolt annak élén az északi hadjáratban.

Jelen publikáció az írás magyar fordítása a Royal Philatelic Society London írásos engedélyével.

Original publication in English in The London Philatelist, Vol. 133, No.1521, pages 133-621 to 133-629 in Issue December 2024.

1. ábra. Újházi László portréja az 1840-es évekből

Ezt követően lett Komárom kormánybiztosa, ahol a gazdasági helyzet stabilizálása érdekében szükségpénzeket adott ki.

2. ábra: Komáromi 10 krajcáros szükségpénz Újházi László aláírásával

A vár átadását követően 1849. október 12-én kelt útra feleségével és 5 gyermekükkel (3 felnőtt gyermekük Magyarországon maradt) és több várvédő katonával és tiszttel együtt Amerikába. Mivel az akkori német és angol politikai körök jól ismerték Újházi nevét, így mind Hamburgban, mind Londonban több napot kellett eltöltenie, amelyet nagyrészt ünneplésekkel, tárgyalásokkal és fogadásokkal töltött. Végül 49 nap elteltével 1849. november 20-án indult el Southamptonból a Hermann gőzhajó fedélzetén, majd december 16-án (az indulást követő 75-dik napon) érkeztek meg New Yorkba. Itt szintén nagy ünnepléssel fogadták őket, fogadásokra jártak, ünnepi beszédeket tartottak a magyar szabadságharcról. Útjuk Philadelphián keresztül Washingtonban folytatódott.

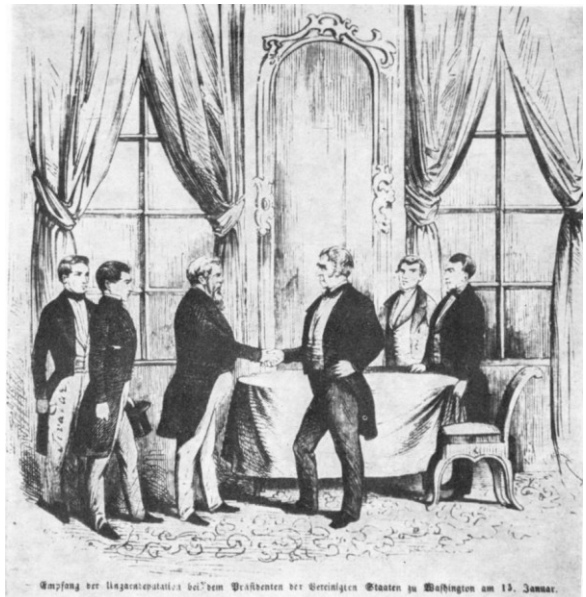

3. ábra: Újházi László fogadása Philadelphiában 1849 decemberében

Közben hosszasan levelezett a többi magyar forradalmi vezetőkkel, illetve az amerikai vezetőkkel, annak érdekében, hogy mielőbb tárgyalhasson az amerikai elnökkel, ami végül is 1850. január 14-én megtörtént. Ezen a megbeszélésen a saját sorsán kívül közbenjárt abban is, hogy Kossuth Lajost, a magyar szabadságharc emigrációban lévő vezetőjét amerikai segítséggel hozzák el Törökországból, ami pár hét múlva sikerült is.

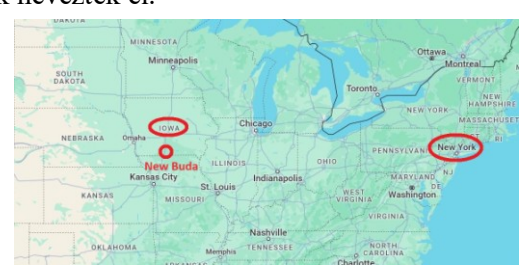
Az elnöki fogadást követően több hetet várakoztak arra, hogy a kongresszus kijelölje számukra azt a területet, ahol a 20-30 fős emigráns társaság letelepedhet. A határozat nem jött meg, de közben megtudták, hogy Iowa állam déli részén még nagy területű szabad földek vannak, így 1850. április 5-én elindultak nyugatnak, ökrökkel, málhás szekerekkel, úttalan utakon, viszontagságos időjárási körülmények között. A New Yorktól kb. 2000 km-es utat 150 nap alatt tették meg.

Egy kis jellemző történet a nehézségekre, hogy a megvásárlott ökrök a magyar vezényszavakra nem engedelmeskedtek, így indián legényeket kellett megbízni az ökrök hajtására.

4. ábra: Újházi László 2 fia társaságában Zachary Taylor amerikai elnöknél

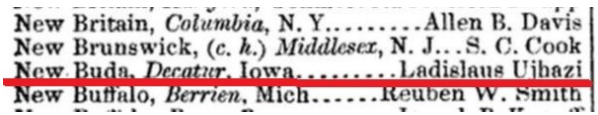
Végül 1850. szeptember 2-án, a komáromi elindulásuk utáni 336-dik napon elérték a kiválasztott területet Iowa állam Decatur megyéjében és ott végleg letáboroztak. A helyet pedig NEW BUDÁ-nak nevezték el.

5. ábra: New Buda Iowa államban, New Yorktól kb. 2000 km-re, nyugatra

Az ősz folyamán 8 faházat építettek fel, amelyekből 1 ház a posta épülete volt. Újházi szeptem-

ber 8-án bejelentette az akkori amerikai elnöknek (Milliard Fillmore) az új postaállomás létesítését, amire az engedélyt hamarosan megkapta és őt nevezték ki postamesternek évi 200 USD fizetéssel. A posta a kezdeti években hetente egyszer járt a Garden Grove és Lott"s Grove közötti vonalon.

New Britain, *Columbia*, N. Y.....Allen B. Davis
New Brunswick, (*c. h.*) *Middlesex*, N. J...S. C. Cook
New Buda, *Decatur*, Iowa.....Ladislaus Ujhazi
New Buffalo, *Berrien*, Mich.....Reuben W. Smith

6. ábra: Újházi László postamester neve a korabeli postai névsorban

Újházi László a postamesteri funkciót 1852-ben átadta vejének, mivel ő 1853-ban felesége halálát követően elköltözött New Budáról San Antonioba. Az 1854-es adatok szerint az évi levélforgalom New Budán kb. 950 levél volt és a postát 1880. április 13-án zárták be.

Ebből a közel 30 éves postai működésből jelenleg gyűjtői körökből 14 db levél ismert. Ezek közül 6 levelet Újházi adott fel a családjának Magyarországra, amelyek közül az alábbiakban 3 jellemző levelet mutatunk be (a másik három levél részben ismétlés, részben 35, illetve 75 évvel ezelőtti fekete-fehér másolatként létezik csupán)

3. ÚJHÁZI LÁSZLÓ ÁLTAL FELADOTT NEW BUDA LEVELEK

Az 1850-es években elvileg háromféle út létezett az USA és a Német-Osztrák Postai Egylethez (GAPU) tartozó Magyarország között: a francia útvonal, az angol-belga-porosz útvonal és a Bréma-Hamburg útvonal.

Ezek közül a francia útvonal jóval drágább volt a másik kettőnél, így azt ritkán használták, csak a feladó kifejezett kérése esetében.

Az Észak-Német útvonal Brémán vagy Hamburgon át volt a legolcsóbb, hátránya viszont az volt, hogy ezekben az években még csak kéthetente közlekedett és a téli hónapokban is problémák adódtak a befagyott kikötők miatt. Így ebben az időben a legtöbb levél az úgynevezett „porosz útvonalon" közlekedett.

1850 és 1852 között 4 alkalommal változott ez a díjtétel, így sokszor a postamesterek sem tudták precízen, hogy mi a helyes postai díj. Ráadásul ezen az útvonalon kétféle díj létezett: az úgynevezett „Prussian Open Mail" és a „Prussian Closed Mail".

Az „Open Mail" azt jelentette, hogy a New Yorkban, vagy Bostonban kezelt leveleket Londonban is kezelték és úgy továbbították Aachenbe, majd tovább Magyarországra. Emiatt ez a tarifa drágább volt.

A „Closed Mail" rendszer 1852. október 1-től azt jelentette, hogy a leveleket New Yorkban, vagy Bostonban becsomagolták egy csomagba és azokat csak Aachenben nyitották ki, visszafele hasonlóképp. Ez a szolgáltatás a GAPU országok és USA között az első súlyfokozatú levelek esetében 38 osztrák Kreuzer-ba került, akár a levél kifelé, vagy visszafelé jött.

Mivel Újházi, mint postamester az USA területén díjmentességet kapott, így a belföldi levéldíj nem terhelte a leveleket.

Lássuk ezek után a leveleket!

7. ábra: Újházi által 1852. október 28-án NEW BUDA-ról feladott portós levél a vejének, amelyért a címzett 38 Kr viteldíjat fizetett

A levelet Újházi postamester adta fel Charles Nagy-nak, Paulina lányának a férjének, 1852. október 28-án New Budáról a kis magyar településre Hazsinára. A levél jobb felső sarkában jelezte a postamesteri díjmentességet (FREE). Megjelölte az útvonalat is: New York, Liverpool, Vienne, Pesth, N. Mihály és Homonna. A levél november 23-án érkezett New York-ba és ott a levelet megterhelték 23 centtel. A levél december 7-én érkezett Aachenbe „zárt levélként" és ott megterhelték a levelet 38 osztrák Kreuzer-ral, amit a címzettnek kellett kifizetnie.

8. ábra: Újházi által 1852. november 18-án NEW BUDA-ról feladott portós levél a nővérének, amelyért a címzett 40 Kr viteldíjat fizetett

A következő levelet Újházi postamester adta fel Clementine Draskoczy-nak, a beteges nővérének (aki 1853 elején meg is halt) 1852. november 18-án New Budáról a kis magyar településre Harkácsba. A levél jobb felső sarkában itt is jelezte a postamesteri díjmentességet (FREE). Megjelölte az útvonalat is: New York, Liverpool, Vienne, Pesth, Tornallya. A levél január 4-én érkezett Londonba, majd másnap a késő esti órákban Aachenbe „nyitott levélként" és ott megterhelték a levelet 40 osztrák Kreuzer-ral, amit a címzettnek kellett kifizetnie.

9. ábra: Újházi által 1852. december 1-én NEW BUDA-ról feladott portós levél a lányának (Paulina), amelyért a címzett 41 Kr viteldíjat fizetett

A levelet Újházi postamester adta fel Paulina Nagy-nak a lányának, 1852. december 1-én New Budáról a kis magyar településre Hazsinára. A levél jobb felső sarkában jelezte a postamesteri díjmentességet (FREE). Megjelölte az útvonalat is: New York, Liverpool, Vienne, Pesth, N. Mihály és Homonna. New York-ba a levél 1853. január 4-én érkezett és a levelet megterhelték 23 centtel. Mivel a levél ebben az esetben is „Open Mail" rendszerben jött, emiatt azt Aachenben megterhelték 32 Kreuzer külföldi díjrésszel, majd hozzáadva a 9 Kreuzer belföldi díjat, 41 Kreuzer-ral, a rendeletben lévő 40 Kreuzer helyett.

4. HAINER IGNÁC ÁLTAL FELADOTT NEW BUDA LEVELEK

Hainer Ignác 1818-ban született, jogi diplomát szerzett, majd a szabadságharc évében Batthány Kázmér ipari és kereskedelmi miniszter magántitkára volt. Emiatt a szabadságharc leverése után nem kapott állást Magyarországon, így 1854-ben kivándorolt az USA-ba, New Budába. Több nyelven beszélt, később a Missouri Egyetem professzora lett Columbia városában.

10. ábra: Hainer Ignác által 1856. október 9-én NEW BUDA-ról feladott portós levél a nővére férjének, amelyért a címzett 38 Kr viteldíjat fizetett

A levelet Hainer Ignác adta fel Michael Nagy-nak, nővére férjének, 1856. október 9-én New Budáról Bonyhádra. A levél jobb felső sarkában

jelezte a 30 cent portót. A szállítás módjaként megjelölte: „Prussian Closed Mail”. A levél október 25-én érkezett New York-ba és ott a levelet megterhelték 23 centtel.

Ma már követhető a levél hajón történő utazása is, miszerint október 29-én indult el New Yorkból a Cunard társaság PERSIA nevű hajóján, majd november 7-én ért Liverpoolba. A levél november 11-én érkezett Aachenbe és ott megterhelték a levelet 38 osztrák Kreuzer-ral, amit a címzettnek kellett kifizetnie, amikor azt november 15-én átvette.

11. ábra: Hainer Ignác által 1856. július 10-én NEW BUDA-ról feladott ajánlott levél a nővérének, amelyért a feladó 30 cent viteldíjat fizetett

A fenti ajánlott levelet Hainer adta fel nővérének, Laura Hainer-nak 1856. július 10-én New Budáról Bonyhádra. A levél jobb felső sarkában jelezte, hogy 30 centet kifizetett. A szállítás módjaként megjelölte: „Prussian Closed Mail”. A levél július 23-án érkezett New York-ba és ott a levélen közölték, hogy az USA 7 centtel tartozik a GAPU-nak. Ma már követhető a levél hajón történő utazása is, miszerint július 23-án indult el New Yorkból a Cunard társaság AFRICA nevű hajóján, majd augusztus 3-án ért Liverpoolba. A levél augusztus 5-én érkezett Aachenbe és ott rátették a piros FRANCO és Recomandirt bélyegzéseket. A levél augusztus 7-én ért Pestre és valószínűleg másnap Bonyhádra. Eddig az egyetlen létező ajánlott levél a New Buda levelezésből!

12. ábra: Hainer Ignác által 1860. november 28-án NEW BUDA-ról feladott portós levél a nővérének, amelyért a címzett 65 Kr viteldíjat fizetett

A fenti levél megértéséhez tudni kell azt, hogy az Osztrák Birodalom területén (Így Magyarországon is) 1858. november 1-én egy új pénzegy-

séget vezettek be, az „Új-Kreuzer”-t. Korábban 1 Forint 60 Kreuzert tett ki, 1858. november 1-től viszont már 100 Kreuzert, azaz a Kreuzert 67%-kal leértékelték.

Ez azt jelentette, hogy például egy belföldi első súlyfokozatú III. zónás levél korábbi 9 Kr viteldíja 15 Kr-ra nőtt. Így az USA-GAPU viszonylatában is a korábbi 38 Kreuzer viteldíj 65 Kreuzerra nőtt. Az USA-beli díjak nem változtak, a 30 cent és a 23 cent továbbra is megmaradtak.

A levelet Hainer Ignác adta fel Laura Hainernak, nővérének, 1860. november 28-án New Budáról Bonyhádra. A boríték felső részén jelezte a 30 cent portót. A szállítás módjaként megjelölte: „Prussian Closed Mail”. Chicagón keresztül érkezett New York-ba, majd onnan december 20-án Aachenba és onnan december 22-én Pesthre, majd másnap Bonyhádra, ahol kifizették a 65 (Új)-Kreuzer viteldíjat.

Ma már követhető a levél hajón történő utazása is, miszerint december 5-én indult el New Yorkból a Cunard társaság AFRICA nevű hajóján, majd december 16-án ért Liverpoolba.

A 60-as évek elejére Bremában és Hamburg-ban lévő hajóstársaságok annyira megerősödtek, hogy lényegesen olcsóbban tudták ajánlani a szolgáltatásaikat, mint az angol társaságok. Emiatt a „Porosz Closed Mail” 65 Kreuzeros szolgáltatását 33 Kreuzer-ra le tudták vinni és mellette már hetente kétszer is szállították a leveleket.

Ennek köszönhetően egyre többen választották ezt az útvonalat, mint a következő, 13. ábrán látható levél esetében is.

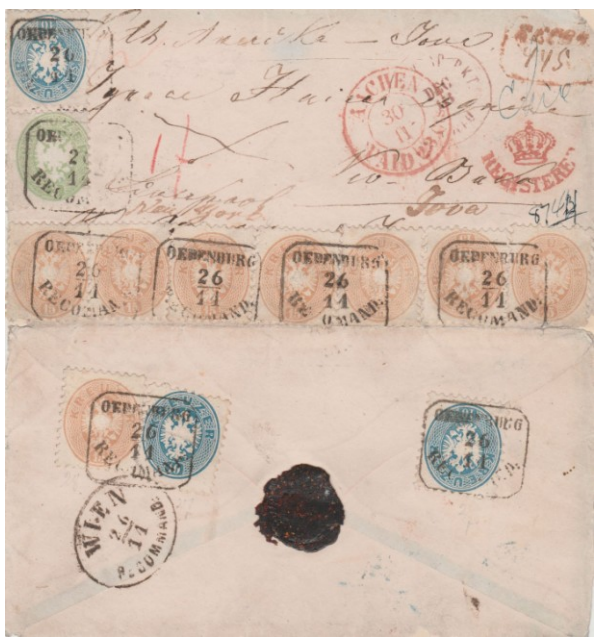
13. ábra: Hainer Ignác által 1865. február 2-án NEW BUDA-ról feladott portós levél a nővérének, amelyért a címzett 33 Kr viteldíjat fizetett

A levelet Hainer Ignác adta fel Laura Hainernak, nővérének, 1865. február 2-án New Budáról Bonyhádra. A szállítás módjaként megjelölte: „Per Bremen Steamer”. A levél New Yorkon keresztül érkezett Brémába és onnan február 27-én Pesthre, majd március 2-án Bonyhádra, ahol kifizették a 33 (Új)-Kreuzer viteldíjat. A levélen lévő **„A.P.” („Avis á payer”),** rövidítés azt jelzi, hogy a díjfizetést Pesthről áthárították Bonyhádra.

5. MAGYARORSZÁGBÓL NEW BUDÁRA MENŐ KIMENŐ LEVELEK

A fentiekben a létező 17 New Buda levélből (amelyből 3 darabot egy szomszéd városban adtak

fel) a fentiekben bemutattunk 8 darabot, amelyből átfogó képet nyerhet a Kedves Olvasó erről a rendkívüli emigráns telepről. Természetesen felmerül az a kérdés is, hogy vajon léteznek-e az ellenkező irányba (azaz Magyarországról New Budába) menő levelek is? Bizonyára igen! Ezeknek a leveleknek a kutatása azért is nehezebb, mivel a levelek gyűjtői a címzést ritkábban nézik meg. Azonban vannak szemfüles gyűjtők, akik már 3 ilyen levelet felfedeztek, amelyekből most 2 darabot be is mutatunk:

14. ábra: Oedenburgból (Sopron) feladott második súlyfokozatú ajánlott levél New Budára, Hainer Ignác-nak címezve, összesen 153 Kreuzer bérmentesítéssel

A második súlyfokozatú ajánlott levelet a 14. ábrán 1864-66 között november 26-án adták fel Hainer Ignácnak címezve New Budára, az útvonalként „via Liverpool, New York” megadásával, azaz „Prussian Closed Mail” rendszerben. A feladó kifizette a teljes viteldíjat: 2x59 Kr/Loth + 35 Kr ajánlási díj, összesen 153 Kreuzer (3+3x10+8x15). A piros színű angol koronás ajánlási bélyegzőt is Aachenben tették rá a levélre.

15. ábra: Bonyhádból feladott díjjegyes levél New Budára, Hainer Ignác-nak címezve, összesen 25 Kreuzer bérmentesítéssel

A 2 darab réznyomatú 10 kr-ossal kiegészített 5 Kreuzer-os díjjegyes levelet (15. ábra) 1872. november 27-én adták fel Hainer Ignácnak címezve New Budára, az útvonalként „per Hamburg Steamer”-t jelölve. A feladó 25 Kreuzer viteldíjat fizetett ki, amely 12 Kreuzer-ral több volt a szükségesnél, ugyanis 13 Kr elég lett volna. Ezt jelzi a levél bal alsó sarkában látható „wf 8” jelzés is, amely 8 Kr weiterfrankót jelent.

6. EPILÓGUS

Miután Újházi 1853-ban elhagyta New Budát, a többi magyar család is szép lassan otthagyta a kietlen települést. Beköltöztek a nagyobb városokba, a katonák egy része részt vett az amerikai polgárháborúban, egy részük az 1867-es kiegyezést követően visszaköltözött Magyarországra, voltak, akik más országokba költöztek (például Újházi lánya a német férjével Németországba). Ebben az is közrejátszott, hogy a részben arisztokrata, illetve katona menekültek nem nagyon értettek a földműveléshez. Az 1900-as évek elején már nem laktak magyar telepesek New Budán. A név megmaradt, ma már csak egy tábla őrzi a helyét az egykori településnek „Utopien Experiments in Southern Iowa" felirattal.

16. ábra: Emléktábla: „Utópia-kísérlet Dél Iowában"

Feltételezzük, hogy még léteznek a világban több ehhez a témához kapcsolódó levelek. Amennyiben elküldik az ilyen levelek képét a czirok.d@t-online.hu címre, azt megköszönjük.

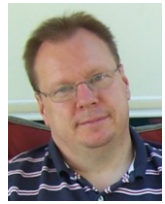
A téma feldolgozásában sok gyűjtőtárs segített, akiknek őszintén köszönjük a közreműködésüket: Dr. Bodnár Zsolt, Boross Kálmán, Gerhard Zinner, Gudlin Tamás, Kőhalmi Csaba, Kurt Kimmel RDP, FRPSL, Martin Rhein és Dr. Nagy Ferenc.

Megköszönjük Gerhard Zinnernek (13. ábra) és Kurt Kimmelnek (14. ábra) a leveleik másolati bemutatását. A többi levelek a szerzők tulajdonában vannak.

7. IRODALOM:

1. *Ács Tivadar: New Buda (1941)*
2. *Sztáray Zoltán: New Buda, az első amerikai magyar település (1965)*
3. *L. Gál Éva: Újházi László a szabadságharc utolsó kormánybiztosa (1971)*
4. *Wass Albert: Our Hungarian Heritage (1975)*
5. *Andrew J. Kennedy: A history of the NEW-BUDA post office in the state of IOWA (The News of Hungarian Philately, May-June 1985)*
6. *Várdy László: Újházi László és Új-Buda megalapítása (2001)*
7. *Vassady Béla: New Buda: A Colony of Hungarian Forty-eighters in Iowa*
8. *Glósz József: A rendiség alkonya (2014)*
9. *Martin Rhein: Der Neuanfang - New Buda in Iowa (Mitteilungsblatt der ArGe Ungarn, Dezember 2018)*

A HADMŰVELETEK IDŐSZAKÁNAK POSTAFORGALMA
II. RÉSZ

DÁN JÁNOS, BUDAPEST

1. A HADMŰVELETEK IDŐSZAKÁNAK POSTAFORGALMA

A fenti címmel indított sorozat második részét olvashatják. A sorozat egy kis magyarázatra szorul. Jó harminc éve gyűjtőm a hadműveleti időszak küldeményeit és az ahhoz kapcsolódó forrásmunkákat. A terv egy könyv megjelentetése volt, amely ezt a méltatlanul elfeledett és fel nem dolgozott időszakot szerette volna feldolgozni és bemutatni, hogy legyen egy olyan forrás, amelyben egyben megtalálható minden információ és adat, amit ismerünk. Ezzel segítve az időszak gyűjtőit, hogy csak ezt a könyvet kelljen levenni a polcról és ne egy fél könyvtárat kelljen egy adatért átnézni.

Ennyi idő után be kell látnom és vallanom, hogy a bicskám bizony beletört ebbe a nagy feladatba. Az ok nagyon prózai, vannak bizonyos területei hazánknak, ahonnan adatokat és információkat nem lehet találni. Ezért be kellett látnom, hogy bizony egy minden területre kiterjedő könyvet nem tudok megírni, viszont a jövendő könyvnek sok fejezete elkészült, az ebben szereplő információkat nem szerettem volna megtartani magamnak. Így a csonka részek sorozatban való megjelentetése mellett döntöttem, hogy legalább ez a tudás közkincs lehessen. Tehát a jövőben a könyv már kész fejezetei lesznek olvashatóak.

A hadműveleti időszakot két részre, területre lehet osztani. Az első a még Magyar kir. Posta által ellátott terület, amely a harcok előre haladtával folyamatosan zsugorodott. A második a harcok elmúltával újra induló Magyar Posta által ellátott terület, amely viszont folyamatosan növekedett. Most ennek a folyamatosan növekvő terület postaforgalmának újra indulását fogom bemutatni ebben a sorozatban.

1944. szeptember 26-án a 2. Ukrán front 53. hadserege átlépte az akkori országhatárt és ezzel elkezdődött Magyarország szovjet megszállása.

Az első elfoglalt városok Battonya és Makó voltak. Október végére már a Tiszántúl jelentős része szovjet kézen volt. December végén Debrecenben megalakult az Ideiglenes Nemzeti Kormány, ezzel megindult a közigazgatás helyreállítása. A közigazgatás működéséhez szükség volt a posta mielőbbi biztonságos működésére. A postaforgalom megindulásának több akadálya volt, a személyzet, a vasúti és közúti közlekedés és a postai felszerelés hiánya.

A hadiesemények miatti kiürítések a postahivatalokat és igazgatóságokat is érintették. Miután a front átvonult az adott településen, nem csak a háború okozta károkat és hiányokat kellett rendbe hozni és pótolni, hanem a kiürítés miatt elszállított postai értékcikkeket és bélyegzőket szintén pótolni kellett. Erre a háborús hiánygazdálkodás miatt nem volt mindig lehetőség.

A postaigazgatóságok áttelepítése miatt nem volt a közelben a postaszolgálatot szakszerűen megszervező és irányító szervezet ezért az ideiglenes postaszolgálat megszervezése a közigazgatási szervekre hárult, akik több-kevesebb sikerrel küzdöttek meg a feladattal.

Jellemző a kezdeti időkre, hogy a települések közötti postai összeköttetést futárpostával oldották meg. Erre a legjobb példa a Békés megyei útőri futárposta, amely az első szervezett futárpostaként működött az országban.

A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 1945. január 4-én felhívással fordult a már szovjet kézen lévő országrészen működő postaigazgatóságokhoz, hogy a vármegyék alispánjaival egyeztetés alapján mihamarabb szervezzék meg az útőri küldöncjáratot. Ezzel a küldöncjárattal be lehet kapcsolni a postai vérkeringésbe olyan helyiségeket is, ahol más módon még nincs semmilyen összeköttetés. A küldöncök útján a hivatalos és magánlevél forgalmat átmenetileg meg lehetne szervezni. Sajnos ez a felhívás nem vezetett eredményre a postaigazgatóságoktól beérkezett jelentések alapján, ezért a minisztérium március 6-án immár szigorú végrehajtási utasításként ismételte meg a rendeletet.

Ennek a szigorú rendeletnek a hatására már több megyében elindították a küldöncjáratokat. Ezek a futárposták a kezdeti időben működtek, aztán ahogy a közlekedés kezdett helyreállni lassan értelmüket vesztették május végére.

A postaforgalom megindulása szorosan összefügg a vasút helyreállításával és megindulásával. A kettő párhuzamosan haladt, ahogy megnyílt egy újabb vasúti vonal, ott rögtön a postai zárlatok szállítása is megindult. Nem volt elég a vasúti pályák megrongálódása még a nagyfokú szén hiány is hátráltatta a vasúti közlekedést.

A legszerencsésebbek azok a városok voltak, amelyek olyan vasútvonal mentén helyezkedtek el, amely vasútvonalakat gyorsan helyreállítottak, mert itt viszonylag korán indulhatott el a postaforgalom, ezzel jócskán megelőzve a hátrányosabb elhelyezkedésű településeket. Ehhez a kezdeti időkben még az sem kellett, hogy a szerelvényeken külön mozgóposta kocsi legyen, vagy képzett postás utazzon, mivel a küldemények csekély száma miatt azokat újságpapírba vagy csomagolópapírba csomagolva adták át a vonatvezetőknek, fűtőknek. Ez a vasúti személyzet végezte az állomásokon a zárlatok felvételét, továbbítását, majd a feljegyzett célállomáson a zárlat leadását a megbízott postai küldöncnek vagy állomásfőnöknek.

A már megszállt országrészben a posták evakuálásának köszönhetően nagyon kevés postai értékcikk állt rendelkezésre, ezért sok helyen a készpénzes bérmentesítést vezették be. Ugyan akkor a hadműveleteknek köszönhetően sok értékcikk jutott jogosulatlanul lakossági kézbe. Ezen értékcikkek felhasználásának megakadályozására csak a postán lehetett feladni a küldeményeket az ott helyben vásárolt értékcikkekkel, előre bérmentesített küldeményeket nem vett fel a postahivatal. Sok helyiségben még a postaládák bedobó nyílását is leragasztották, hogy csak a hivatalokban lehessen feladni a küldeményeket.

A bélyegzők nagy része a postahivatalok kiürítésének köszönhetően szintén eltűnt, így a megmaradt bélyegzőkkel, számjelzéssel ellátott pótbélyegzőkkel, az adott helység nevét szerepeltető helyi közigazgatási bélyegzőkkel, valamint házilag faragott a helyiség nevét feltüntető bélyegzőkkel

igyekeztek a hiányt orvosolni. Előfordul, hogy a bélyegző hiánya miatt kézzel írták a küldeményekre a felvevő helyiség nevét. A bélyegző hiányt aztán július hónapban igyekeztek a postaigazgatóságok egy egységesített kinézetű gumibélyegzővel megoldani. Ezekbe a bélyegzőkbe a dátumot kézzel, vagy egy dátum bélyegzővel kellett külön megjeleníteni.

1945. január 4-én a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium elrendelte a postahivataloknak, hogy csak közönséges levelek és levelezőlapok forgalmát engedélyezi. Tehát ajánlott levelek felvételét nem engedélyezte a minisztérium. Ennek ellenére sok postahivatalnál a feladó felelősségére felvettek ajánlott leveleket is.

A postahivatalokban ellenőrző tisztek működtek, sokszor ezek magyarul tudó szovjet katonák voltak. A postát katonai irányítás alá helyezték.

A nehéz és ideálisnak nem mondható körülmények ellenére a posta 200 millió levelet és 2 millió csomagot kezelt 1945 évben.

2. MAGYARORSZÁG ÉS ROMÁNIA KÖZÖTTI POSTAFORGALOM 1944 UTOLSÓ- ÉS 1945 ELSŐ HÓNAPJAIBAN

Itt mindjárt az elején tisztázzunk egy fontos tényt. Annak ellenére, hogy a második bécsi döntéssel visszatért erdélyi országrészt a szövetséges hatalmak 1944 augusztusában a románoknak ítélték, a fejezetben tárgyalt időszakban Magyarországhoz már nem, Romániához még nem tartozott ez a terület. Szovjet katonai közigazgatás alatt állt, de nem tartozott a Szovjetunióhoz sem. Akkor ez a terület „nem rendezett hovatartozású területnek" számított, ha úgy tetszik külföld, ha úgy tetszik belföld, én minden esetre az egyszerűbb meghatározás miatt Romániát fogok írni, annak ellenére, hogy ez ekkor még inkább magyar terület volt, mivel magyar közigazgatás működött itt.

A front elvonulásával újra induló postaforgalommal kapcsolatban szinte egyáltalán nem esik szó az ezeken a területeken a postaforgalom korai beindulásáról. Ez teljesen érthető, mivel az ilyen küldemények nagyon ritkák. A harcok elmúltával nem csak a helyi és a környező településekkel indul meg a postaforgalom, hanem a Magyarországgal határos országokba is eljutottak a küldemények és onnan is érkeztek. Csak rövid ideig volt ilyen ideális az állapot, mert ez után hosszú időre teljesen megszűnt a postai szállítás egészen a hivatalos postai kapcsolatok újra felvételéig.

Az ezen területen a bélyeghiány miatt felülnyomott magyar bélyegekkel nem kívánok foglalkozni, azt már megtették részletesen mások.

A Postai Rendeletek Tárában az olvasható, hogy a hivatalos postai kapcsolat Romániával a magyarországi hadműveletek kezdetével megszűnt és csak 1945. november 17-én indult újra (PRT. 137.964/A. 4.). Értelemszerűen a frontvonalon nem tudtak átjuttatni küldeményeket, így ekkor valóban leállt a teljes postaforgalom a két ország között. A front elvonulásával romok és pusztulás maradt hátra, így a két ország közötti postai kapcsolat a közlekedés és a szállító járművek hiánya miatt nem működhetett. Az új postai közigazgatásnak semmilyen postai megállapodása, egyezménye nem volt a másik ország szintén új postai közigazgatásával. Ennek ellenére, bármilyen hihetetlen, de a postai kapcsolat működött egy rövid időszakban a magyar és román viszonylatban. Ezen időszak, a

futott küldemények alapján, 1945. január és április kőzöttre tehető, de már korábban is vannak nyomai a postai kapcsolatok felvételének és a zárlatok cseréjének.

Sajnos ez idáig erről a korai időszakról hivatalos forrást nem találtam a két ország közötti postai kapcsolat megindításának okáról, módjáról és időtartamáról. Csak az tudható biztosan, hogy működött, aztán megszűnt és csak a hivatalos kapcsolatok felvétele után indult meg újból.

Ezen időszak alatt a postai kapcsolat hivatalos voltát igazolja, hogy mind feladáskor, mind érkezéskor postahivatali hely-keletbélyegzők kerültek a küldeményekre, tehát nem csempészet küldeményekről beszélhetünk. Természetesen találkozhatunk csempészett küldeményekkel is a két ország postaforgalmában.

1944. október 25-én foglalták el a román és szovjet csapatok a nagyváradi postaigazgatóság területét. A román Maniu- gárdisták októberben bevonultak Észak-Erdélybe és a következő falvakban követtek el véres pogromokat a magyar lakossággal szemben: Szárazajtán, Szentdomonkoson, Biharban és a Kolozsvár környéki Egeresen. Az atrocitások miatt a Szövetséges Ellenőrző Bizottság november 13-án szinte teljes egészében eltávolította a román közigazgatást Észak-Erdélyből és csak 1945. március végén térhettek vissza.

Pár megyében azért megmaradt a román közigazgatás, Máramaros megye, Beszterce-Naszód megye és Szilágy megye.

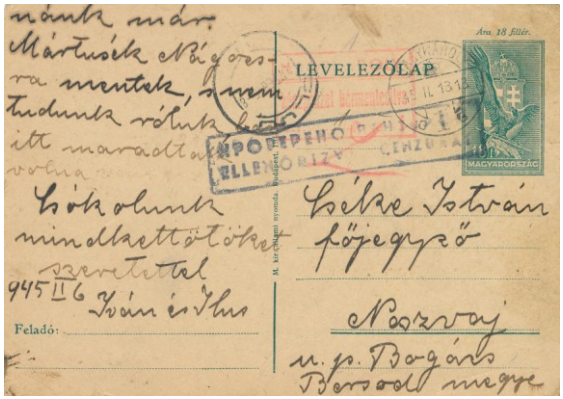
A Szövetséges Ellenőrző Bizottság felügyelete mellett ideiglenes szovjet katonai közigazgatást vezettek be Észak-Erdélyben és Székelyföldön. A szovjet katonai közigazgatás feladatai közé tartozott az utak, vasutak használhatóvá tétele és a posta és távírók működésének helyreállítása. Ezekre a harcok és az utánpótlás miatt sürgősen szükség volt. Ebben az átmeneti időszakban a pengő/fillér maradt a hivatalos fizetőeszköz.

A postát a rendelkezésre álló magyar szakemberek segítségével indították újra, mivel nem a románok kerültek hatalomra, ezért nem váltották le a magyar közigazgatást. Ennek a közigazgatásnak Magyarország felé még megvoltak a kapcsolatai, ezért tudtak egy ideig még postai forgalmat bonyolítani a szomszédos Magyarországgal. Valamint az is nagy előny volt, hogy a határok ekkor még szabadon átjárhatóak voltak.

1. A Főposta palotája Nagyváradon, egy korabeli képeslapon

A nagyváradi alispáni hivatal működése kezdetén, november 6-án még nem volt posta. A postaforgalmat a községi elöljáróságok láncrendszerű kézbesítéssel látták el. Ennek a láncrendszerű futár rendszernek volt kapcsolata a Békés megyében működő útőri futárszolgálattal, így a küldemények átjutottak mindkét irányba már ekkor a határon.

2. 1945. február 6-án Nagykárolyból Noszvajra feladott levelezőlap. Készpénzzel bérmentesítve bélyegzővel és egy nagyon ritka, háromnyelvű (orosz, magyar, román) cenzúrabélyegzővel.

Az orosz felirat hibás a bélyegzőben. A cenzúrabélyegző használati helye még nem tisztázott, valószínű Nagyváradon használták. Kolozsvári (CLUJ X) román postabélyegzővel, amelyet a szovjet cenzúra használt.

Több forrás említi, hogy a szovjet katonák szállítottak postai zárlatokat teherautóval a két ország között, de az utánpótlást szállító vonatok személyzete (mozdonyvezetők, fűtők) szintén továbbították a levélzárlatokat.

A postaforgalom fellendülését az 1944. december 20. körül a Debrecen - Nagyvárad vasútvonalon meginduló rendszeres vonatközlekedés segítette a legjobban. Itt már rendszeresen tudtak zárlatokat cserélni nem csak a vasútvonal mentén elhelyezkedő hazai településekkel, hanem a két ország között is.

Voloncs Gábor kutatásából tudható, hogy a nagyváradi postaigazgatóság területén lévő 200 postahivatal közül, azok működtek, amelyek vasútvonal mentén helyezkedtek el. Ezek a hivatalok: Nagyvárad három hivatala, Élesd, Érmihályfalva, Érsemjén, Fugyvásárhely, Margitta, Mezőtelegd, Nagybánya, Nagykároly, Nagyszalonta, Szatmárnémeti és Székelyhíd.

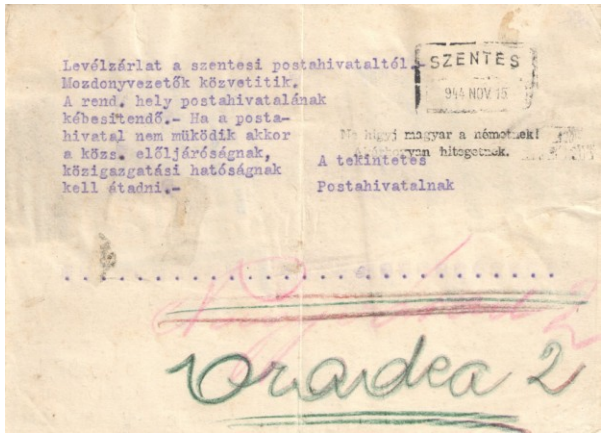

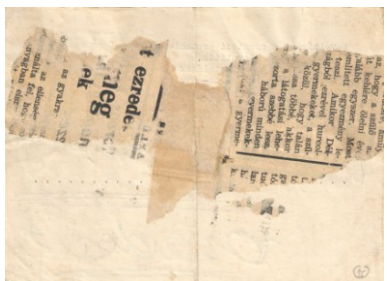
3. 1945. február 16-án Debrecenből Szatmárnémetibe feladott ajánlott levelezőlap. Debrecen - Nagyvárad vasútvonalon szállítva, majd Kolozsváron (Cluj) keresztül jutott a címzetthez. Debreceni cenzúrabélyegzővel és CLUJ X (Kolozsvár X) postabélyegzővel, amelyet a szovjet cenzúra használt.

Az 1945. január és április között futott küldeményeken szinte kivétel nélkül látható egy CLUJ X (Kolozsvár X) feliratú postahivatali helykeletbélyegző. Ezt a bélyegzőt nem a posta használta, hanem a Kolozsváron működő szovjet postai cenzúra. Ezzel igazolták, hogy a küldeményt a szovjetek cenzúrázták.

4. Kolozsvári (CLUJ X) szovjet postai cenzúra bélyegzője

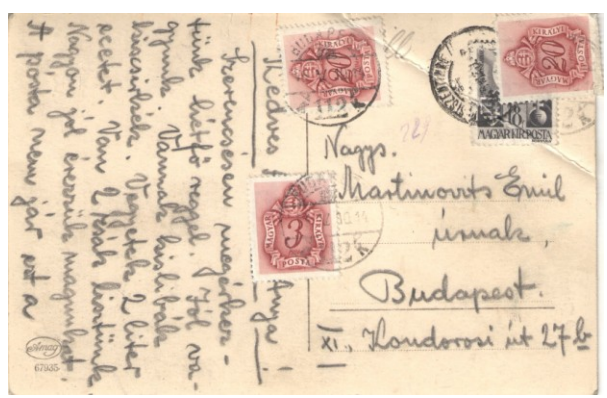
5-6. Nem csak a legkorábbi dokumentum a két ország közötti háború utáni postai kapcsolatra, hanem a legkorábbi ismert levélzárlati fedőlap.

1944. november 15-én Szentesről Oradea 2 (Nagyvárad 2.) postahivatalnak indított levélzárlat fedőlapja. A hátoldalon látszik, hogy újságpapírba volt csomagolva a zárlat. Az Oradea 2. postahivatal valószínű a vasútállomásnál működött. A levélzárlati fedőlapon a szentesi hivatalvezető által gyártott különleges szövegű bélyegző látható.

7. 1945. március 28-án Sfantu-Georghe-ről (Sepsiszentgyörgy) Orosházára feladott ajánlott levelezőlap, román külföldi tarifának megfelelő hiányos bérmentesítéssel.

25.- Lei helyett csak 22.- Lei értékű bélyeggel. A levél Cluj-on (Kolozsvár 1945. április 3. szovjet cenzúrabélyegző) keresztül utazott Orosházára. Valószínű gyulai útőri futárszolgálat közreműködésével érkezett. A lapot egy hadifogoly küldte és beszámol róla, hogy a Szovjetunió felé viszik tovább.

8. 1945 áprilisában Sepsiszentgyörgyről Budapestre feladott képes levelezőlap. Budapesten 1945. május 10-én portózva.

Ekkor még nem szerepelt a díjszabásban külföldi küldeményekre vonatkozó tarifa. A posta nem büntető portózta a küldeményt, tehát nem a hiányzó összeg dupláját szedte be, hanem csak a vidéki tarifához (60 fillér) hiányzó összeget, 18 fillér + 43 fillér = 61 fillér. Valószínű a postahivatalban nem volt 2 filléres portóbélyeg.

Nagyváradon keresztül Magyarország szovjetek által megszállt részéről gyakorlatilag az egész világ elérhetővé vált, mivel a nagyváradi posta át tudta adni a román postának a küldeményeket. A román postának ekkor már volt postai kapcsolata több országgal, így akár a tengeren túlra is eljuthattak a küldemények. A nagyváradi Konrád Ferenc bélyegkereskedő Svédországba és Új-Zélandra küldött küldeményei ismertek ebből az időszakból. Találkozhatunk Szatmárnémetiből New York-ba küldött küldeménnyel is, de Pestszentlőrincről szintén eljutott küldemény az Egyesült Államokba. Tehát ezzel a postai kapcsolattal nem csak a szomszéd ország volt elérhető, hanem szinte az egész világ.

9. 1945. március 2-án Pestszentlőrincről Cincinati-ba (Ohio, USA) feladott, ajánlott levél.

10. Hátoldal

A ragszám a ceruzával írt 201. szám volt. Kolozsvári (CLUJ X) szovjet cenzúrabélyegző 1945. március 27-én a cenzúra zárócsík alatt. A levél Tordán (Tordai cenzúrabélyegző) keresztül jutott Bukarestbe. A hátoldalon a bukaresti román (CENZURAT 7) és a bukaresti szovjet cenzúrabélyegző (6/P), valamint a New Yorki regisztrált leveleket érkeztető bélyegzők 1945. június 18-i dátummal láthatóak. Ez is azt bizonyítja, hogy a levél ajánlott volt. Ez egy unikális darab, amely megerősíti, hogy már ebben a korai időszakban lehetett levelezni Amerikával Nagy-Budapestről, annak ellenére, hogy ekkor még a pesti tarifának nem volt külföldi díjszabása. A bérmentesítés 1,40 Pengő, amely nem felel meg egyik ez időben érvényes díjszabásnak sem, ennek oka ismeretlen. A helyes bérmentesítés 1,20 Pengő (50 f + 70f) lett volna (az 1943-as tarifa szerint). A címzett ismert izraelita professzor volt, életrajzi adatai megtalálhatóak a neten. Budapesten született és 1994-ben halt meg Cincinati-ban (Ohio, USA).

11-12. 1945. március 15-én Szatmárnémetiből New York-ba feladott ajánlott levél.

Ez a levél is Kolozsváron (CLUJ X) keresztül jutott az amerikai kontinensre. Itt is a szovjet postai cenzúrázást jelöli a CLUJ X feliratú helykeletbélyegző. A borítékon három darab 1P/1f-es nagyváradi felülnyomású bélyeg látható. A bukaresti cenzúra ceruzás feljegyzése látható még a címoldalon (Cenz Bucuresti).

A korabeli sajtó és postai jelentések szintén alátámasztják a két ország közötti korai postaforgalmat.

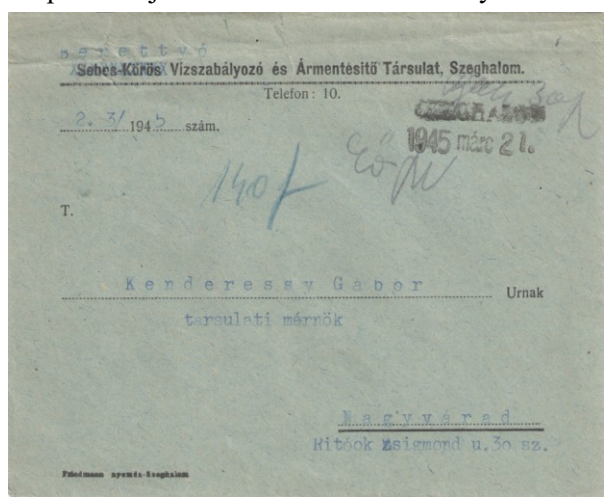
1945. január 6-án azt jelentik a Szegedi Postaigazgatóságnak, hogy Erdélyből, Máramarosszigetről érkeznek levelek rövid idő alatt.

1945. január 21-én az Eger 1. számú postahivatal azt jelenti az igazgatóságnak, hogy Dél-Erdélyi részekkel megindult a levélforgalom.

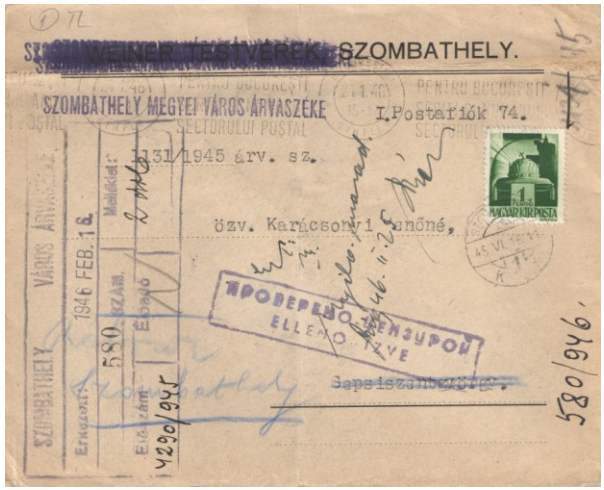
1945. március 17-től a Pécsi Postaigazgatóság területén megnyílt postahivataloknál Bulgáriába, Jugoszlávia Vajdasági részébe és Romániába, az erdélyi részbe is, közönséges levelek küldhetők.

1945. április 18-án a Szabad Szó-ban megjelenik, hogy Romániából rendszeresen érkeznek küldemények a fővárosba.

Az abonyi postahivatal vezetője szintén beszámol róla, hogy Jugoszláviából, Romániából és Kárpát-Ukrajnából is érkeztek küldemények.

13. 1945. március 21-én Szeghalomról Nagyváradra feladott levél. Kézpénzzel bérmentesítve. Szeghalom ideiglenes gumibélyegzőjével.

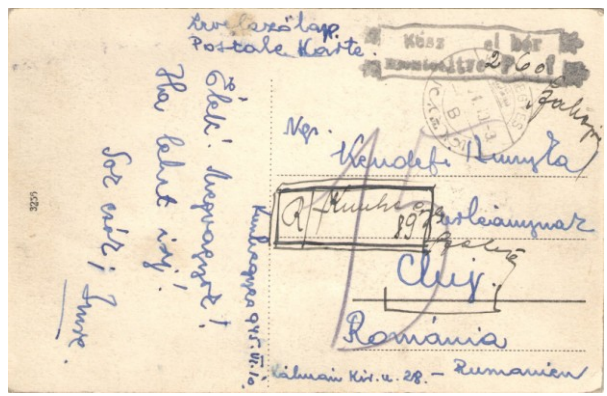

14-15. 1945. június 16-án Szombathelyről Sepsiszentgyörgyre feladott hivatalos levél. Szombathelyi 2.1. típusú kétnyelvű cenzúrabélyegzővel.

1946. január 27-én érkezett meg a küldemény Sepsiszentgyörgyre, ahol címzett ismeretlen ragjeggyel látták el a borítékot és visszaküldték a feladónak. A bukaresti kitérő után 1946. február 16-án érkezett vissza a küldemény Szombathelyre a boríték hátoldalán látható érkezési bélyegző szerint.

A nagyváradi postaigazgatóságot 1945. április 9-én vette át a román posta, de még ez után is érkeztek küldemények a határon túlról. Az 1945. júniusban Magyarországon feladott küldemények csak 1946 januárjában érkeztek meg Romániába, annak ellenére, hogy a hivatalos postaforgalom már novemberben megindult. Elképzelhető, hogy a megállapodást aláírták, de a posta kicserélésre a körülmények és lehetőségek csak 1946 januárjára álltak készen.

16-17. 1945. június 10-én Kuhegyesről Cluj-ba (Kolozsvár) feladott ajánlott képeslap készpénz bérmentesítéssel és kézzel rajzolt ajánlási ragjeggyel.

A képeslap képes oldalán látható érkezési bélyegző szerint 1946. január 19-én érkezett Kolozsvárra, ekkor már megindult a hivatalos levél kicserélés a két ország között. Itt már nem szovjet cenzúrabélyegző a CLUJ bélyegző.

18. 1945. június 8-án, Budapesten Szilágysomlyóra feladott levelezőlap.

A lap 1946. január 21-én volt Bukarestben, majd január 24-én Cluj-on (Kolozsvár) és január 28-án érkezett Simleu Silvaniei-re (Szilágysomlyó).

Meg kell még említenem, hogy Jugoszláviával, Kárpátaljával és Csehszlovákiával szintén működött egy darabig a postai zárlatok cseréje még jóval a hivatalos postai kapcsolatok felvétele előtt és ezekben az országokban is felülnyomtak magyar bélyegeket.

De nem csak a hivatalos postával kerültek át a határon a küldemények, hanem csempészett leveleket is vittek utazók magukkal mindkét irányba, aztán már csak az adott országban adták postára. Ennek oka a két ország közötti postaforgalom szünetelése, hiánya volt. Nézzünk erre is két példát.

19-20. Budapestről Kolozsvárra (Cluj) csempészett és ott feladott levél (1945. június 19.)

A levél Bukaresten keresztül utazott Désre (Dej), nagy kerülőt téve, mert Kolozsvár és Dés között csak 50 km a távolság. Érkezett 1945. július 6-án. CLUJ X szovjet cenzúrabélyegzővel a hátoldalán.

21. 1945. július 7-én, Budapesten levélszekrény útján feladott, Romániából csempészett levelezőlap.

A lapot egy hadifogoly főhadnagy írta, aki a visszatérő őrszemélyzetből kérte meg az egyik őrt, hogy adja a fővárosban postára. Látható, hogy a lapot május 22-én írták és a szövegből az is kiderül, hogy Ramnicu Sarat városban adták át a kísérő őrnek. A város Foksánytól 40 km-re található. Foksányban, Románia egyik legnagyobb hadifogoly elosztó tábora működött. A levelezőlapot a hiányos bérmentesítés miatt megportózták, de nem jól. A helyi levelezőlap díja 40 fillér lett volna, 18 fillér díjjegy volt a lapon. A hiányzó összeg kétszeresével kellett volna portózni, 44 fillérrel, de 50 fillér értékű portóbélyeget ragasztottak a lapra.

A fentiekből megállapítható, hogy a front átvonulása után viszonylag hamar megindult a két ország között a postaforgalom (1944. november közepe), aztán ez a szórványos postaforgalom 1945 januárja és április vége – május eleje közötti időszakban már állandó és stabil volt, akár Nagy-Budapestről a tengeren túlra is lehetett levelezni. Májusban a volt magyar részek felett átvette a Román közigazgatás a hatalmat és ekkor megszűnt a két ország közötti postaforgalom. 1945. november 17-én indult meg a hivatalos postai küldemények cseréje, de ennek ellenére csak 1946 januárjában találkozunk az első küldeményekkel a két ország forgalmában. Tehát 1945. május vége és decembere között nem volt postaforgalom a két ország között, ennek ellenére a posta felvett küldeményeket ebbe az irányba. A forgalom szünetelése miatt ebben az időszakban találkozhatunk csempészett levelekkel. Azt hiszem abban mindenki egyet ért velem, hogy ez egy nagyon izgalmas időszaka a két ország közötti postaforgalomnak.

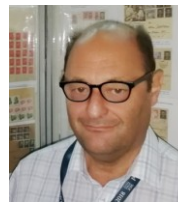
Folytatása következik!

Köszönöm Gercu Dan-Simion-nak (2. kép) Kőhalmi Csabának (9. és 10. kép) és Robert Bob Morgannak (11. és 12. kép), hogy a cikkben bemutathattam a gyűjteményükben lévő küldemények képét.

Irodalomjegyzék:

10. *Sebestyén Imre: Egy különleges postatörténeti emlék Békés megye múltjából, avagy a Gyulai útőri futárposta története kiállítási lapokon feldolgozva Magánkiadás 2021.*
11. *Komoróczy György: A gazdasági élet első hónapjai a felszabadult Bihar megyében*
12. *Debreceni Déri Múzeum évkönyve 1965. Debrecen 1966.*
13. *Voloncs Gábor: Az 1945-ös nagyváradi helyi kiadású felülnyomott bélyegek*
14. *Philatelica 1988/2*
15. *Voloncs Gábor: Az 1945-ös nagyváradi helyi kiadású bélyegek postai használata*
16. *Szabolcsi Bélyegújság 2010/3-4.*
17. *Voloncs Gábor: Szatmárnémetiből az USA-ba küldött ajánlott levél 1945-ben*
18. *Szabolcsi Bélyegújság 2011/1-2.*
19. *Kallós Péter: Felülnyomott bélyegeink történelmet írtak*
20. *Bélyegvilág 2005/4.*
21. *Horváth Lajos: Külföld-e Szilágynagyfalu 1945, február 12-én?*
22. *Bélyegvilág* 2005/4.

HOZZÁSZÓLÁS A BUDAPESTI POSTASZOLGÁLAT 1945-ÖS ÚJRAINDÍTÁSHOZ

DR. LŐVEI GYÖRGY, BUDAPEST

1873-ban jött létre Budapest három város egyesítésével (Pest, Buda és Óbuda). Budapestet 10 elöljáróságra osztották, és meghatározták területüket. Az elöljáróságok vezetőit a fővárosi Törvényhatósági Bizottság választotta meg. Ettől kezdve az első két városnév földrajzi fogalommá vált, míg Óbuda a főváros III. kerülete lett, így közigazgatási egység maradt. Nagy-Budapest 1950-ben jött létre és ekkor váltották fel a választott kerületi tanácsok az időközben 14-re szaporodott kerületi elöljáróságokat.

Mint ismert a pesti oldal 1945. január 18-án, míg a budai oldal és ezzel Budapest főváros 1945. február 13-án szabadult fel. A két városrészt összekötő Dunai hidakat a visszavonuló német csapatok felrobbantották, az ideiglenes pontonhídon (a Manci hídon), így kezdetben csak csónakkal lehetett átkelni a folyón.

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány Debrecenben székelt, Budapesten egy addig ismeretlen szerv a Budapesti Nemzeti Bizottság gyakorolta a főhatalmat.

A Magyar Függetlenségi Front 4 pártjának (MKP, SZDP, FKGP, Parasztpárt és a szakszervezetek képviselőiből álló testület, amelyhez később a Magyar Polgári Párt is csatlakozott) gyakorolta a főhatalmat a Debrecenben székelő Ideiglenes Nemzeti Kormány helyett Budapest területén. E tényt a megalakuló szervezet azonnal deklarálta is.

A Fővárosi Levéltár 1970-ben publikálta nyomtatásban a korabeli jegyzőkönyveket és lábjegyzetekkel, kommentárokkal látta el.

A Budapesti Nemzeti Bizottság 1945. január 21-én kezdte meg működését és előbb a felszabadult pesti oldalon, majd Buda felszabadulása után a budai oldalon is. Ez a megállapítás igaz a folyamatosan kiépülő postaforgalomra is.

1945. január 21-én jelent meg a Szabadság, később a Népszava és Szabadnép, ezekben az újságok „helyettesítették" a hivatalos lapokat is.

A Budapesti Nemzeti Bizottság közli, hogy mindaddig, amíg a kormány Budapestre nem érkezik, a főhatalmat a Budapesti Nemzeti Bizottság fogja gyakorolni. A bizottságnak főtitkára Dr. Gulácsy György kisgazda politikus volt (később ankarai követ volt), aki 1945 májusáig töltötte be ezt a tisztséget.

[1] Rozsnyai Katalin: Budapest hétköznapjai 1945 után 706-dik oldal Tanulmányok Budapest múltjából. Budapest 1963,

[2] A Budapesti Közlönyt felváltotta a Magyar Közlöny, amelynek első 15 száma Debrecenben jelent meg.

Második döntésével a Budapesti Nemzeti Bizottság kinevezte Budapest székesfőváros polgármesterét, Csorba János személyében, harmadik döntésével rendőrkapitánynak Sólyom László ny. századost, budapesti lakost. 1945. január 31-én arról döntenek, hogy Buda felszabadulása esetére külön budai közigazgatási kirendeltséget állítanak fel az egyik alpolgármester vezetéssel. Ez az egyetlen utalás Budára a határozatokban.

Döntései az élet minden területére, így többek között a postaszolgálat megindítására is kiterjedtek.

1945. február 5-én VI/5 határozatával az un. 5-ös bizottság (ez a szervezet két teljes ülés között gyakorolta a főhatalmat) felszólította a postát, hogy jelentkezzék a Budapesti Nemzeti Bizottságnál, továbbá a postai reorganizációs munkák irányításával Pápai Lászlót bízták meg.

1945. február 9-én már arról határoznak, hogy a posta reorganizációjának politikai felügyeletével Kossa Istvánt bízzák meg. (VIII/9-1945 határozat). A határozathoz fűzött lábjegyzet szerint Pápai László 1945. február 10-én jelentette, hogy a Postánál is megalakult az 5-ös bizottság a postai munkák megindításának érdekében. Ennek eredményeképpen 1945. február 14-én elindult a Budapest-Debrecen közötti futárjárat és 1945. március 2-án pedig megindult a magánposta forgalom is előbb a pesti oldalon, utóbb a budai oldalon is.

Dr. Nagy Ferenc a Bélyegvilág 2004. 6-dik számában, majd a Philatelica 2016. 2. számában a budapesti tarifa életbeléptetését 1945. március 2-ra teszi, és ezt igazolja az aznapi Népszavában megjelent közleménnyel. További 3 lap is közzétette azt, hogy 1945. március 2-án megnyitották a postaforgalmat a pesti oldalon magánszemélyek részére is.

Más történeti munkák is azonos következtetésre jutottak. A Bélyegvilág 1968.5. számában jelenik meg egy cikk arról, hogy mik a budapesti postaforgalom megindulásának mérföldkövei. Első helyen szerepel az, hogy 1945. március 2-án megindult a postaforgalom.

A budapesti Nemzeti Bizottság határozataihoz csatolt lábjegyzetből kiderül, hogy 1945. február 14 indul meg a futárszolgálat Budapest és Debrecen között (valószínűleg ekkor indul meg a postahivatalok közötti futárszolgálat is), továbbá Rozsnyai Katalin tanulmányából kiderül, hogy 1945. február 16-án érkezik meg az első szabályosan feladott távirat Budapestre Kisújszállásról. A táviratot február 11-én adták fel, és arról szól, hogy Kisújszállás élelmiszert küld a fővárosnak.

Foglaljuk össze a dátumokat:

1945. február 14. – megindul a Budapest-Debrecen futárszolgálat
1945. február 16. Megérkezik az első hivatalosan 1945. február 11-én Kisújszállásról feladott távirat Budapestre
1945. március 2. Megindul 9 pesti oldalon lévő postahivatalban a normál és ajánlott levélforgalom magánszemélyek részére, hatályba lép az új Budapesti és vámhatáron kívüli területekre (Nagy Budapest?) szóló küldeményekre vonatkozó postai tarifa

[3] Kossa István 1957-től közlekedési és postaügyi miniszter, nevét korábban a MABÉOSZ egyik vándordíja viselte.

[4] Bélyegvilág 1968.5. szám Dr. Kadocsa Gyula cikke (Dán János közlése)

[5] Rozsnay Katalin előbb említett tanulmánya alapján

Még egy dátum, 1945 júniusában jelenik meg a Postai és Távírdai Rendeletek első száma, a 6. számban 1945. július 6-án közlik a második inflációs tarifát, az első 1945. május 1-i tarifa közzétételnek módja egyelőre nem ismert előttem.

Mivel 1945 januárjától csak a Budapest kifejezését használta a korabeli sajtó, így természetes, hogy a nemzeti főhatalmat gyakorló Budapesti Nemzeti Bizottság által kinevezett Kossa István politikai megbízott jóváhagyásával a posta szabadon dönthetett új postai tarifa életbeléptetéséről is. Az pedig, hogy ezt többek között a Népszavában tették közzé szinte természetes, mert a hivatalos lapban való közzététele hivatalos lap híján nem volt lehetséges.

1945. március 2-án ugyan már egész Budapest felszabadult, így természetes, hogy a postai tarifát is egységesen kezelték, de Dán János helyesen állapítja meg, hogy a budai oldalon jóval később pontosan 1945. május 1-étől lehetett csak leveleket magánembereknek feladni. Addig tartott a helyreállítás, a felgyülemlett postai küldemények kezelése, kézbesítése.

Ugyanakkor a pesti tarifa kifejezés ellentmond a jogalkotó szándékának. Az viszont tény, hogy az 1945. május 1-én, a budai oldalon is megindult magán (nem kormányzati) postaforgalomban már az új egységes, országos tarifát alkalmazták.

Nem kívánok döntőbíró lenni a tarifa elnevezése körül kirobbant vitában, de én a Budapest és környéki (akkori szóhasználattal élve: nagy budapesti tarifa) elnevezést tudom csak elfogadni, a pesti tarifa elnevezést nem.

Ugyanakkor Dán János helyesen mutat rá, hogy a budapesti postaforgalom megindulása egy hosszabb folyamat volt, amely 1945. január 18-i a pesti oldal felszabadulásától egészen 1945. május 1-ig tartott és akkor is csak 4 postahivatal kezdte meg működését a főváros Budai oldalán.

Köszönet illeti Dr. Nagy Ferencnek pedig azért, mert 2004-ben sasszemével lecsapott egy túlbérmentesített filatelista borítékra és ezzel új dimenzióba helyezte a budapesti postaforgalom megindulása körüli kérdéseket, publikálva az általa budapesti tarifának nevezett levelet.

Ugyancsak köszönetet mondok Dán Jánosnak kutató munkájáért, a Philatelicában megjelent tanulmányért, amelyben egy addig ismeretlen kézirat alapján ismerteti a postaforgalom budapesti megindulását és azért is, hogy több forrásra felhívta figyelmemet. Ehhez én csak két adatot tudok közzétenni a Budapesti Nemzeti Bizottsági jegyzőkönyvek tanulmányozása és Dán János által említett forrás alapján.

Külön köszönet illeti Dr. Bernáth Gábort is, aki azonnal reagált Dr. Nagy Ferenc cikkére, korszakos felfedezésére és bemutatta az időszak általa ismert budapesti, illetve Budapestre érkezett leveleit. Ugyanakkor ő használta először a szükség tarifa kifejezést is, ami szerintem nem helyes kifejezés, mert a budapesti tarifára, mivel egy rendkívüli helyzetben a pesti oldalon újra működő posta, a budai oldalon helyreállítás alatt lévő postaszolgálat kezdeti napjaiban a postának joga volt az 1943-ban életbeléptetett tarifát módosítani, új tarifát életbe léptetni.

A tarifát felváltó országos tarifa életbelépése egybeesett a budai oldal postaforgalmának magán személyek részére való újbóli megnyitásával, emiatt vált, válhatott okafogyottá a budapesti tarifa budai oldalon való alkalmazása.

ADALÉKOK A MAGYAR FILATÉLIA TÖRTÉNETÉHEZ

Dr. Bodnár Zsolt, Márton Attila, Szücs Károly

1. SZERKESZTŐI ELŐSZÓ

A Philatelicában gyakran közlünk méltatást a magyar filatélia ismereteinkhez jelentősen hozzájáruló tagjainkról. Ezekből a – többnyire csak a szerzői neve nélkül közölt – visszaemlékezésekből lassan összeáll egy olyan összkép, melynek ráévén személyessé válhat a magyar filatélia mintegy másfél évszázados története is.

Arra bíztatom tagjainkat, hogy ha tehetik, oszszák meg velünk emlékeiket, valamint a birtokukba került filatéliai levelezéseket, mert ezek ösztönzőek lehetnek a jövő nemzedékei számára is.

Legutóbb épp az itt méltatott Bob Morgan tette lehetővé, hogy Lipták Istvánnal folytatott levelezésén keresztül belepillantsunk tanulságos életútjukba (lásd itt, a továbbiakban!)

2. 35 ÉVES A MAGYAR FILATÉLIAI TUDOMÁNYOS TÁRSASÁG (DR. BODNÁR ZSOLT)

Amennyiben fellapozzuk a Philatelica 1989/2. kiadását, a 4. oldal alján egy rövid, 15 soros cikket találunk "Megalakult a Magyar Filatéliai Tudományos Társaság" (Mafitt) címmel. A közlemény szerint 1989. szeptember 14-én 31 fővel alakult meg a Mafitt. A hivatalos bejelentés valóban akkor történt és a hivatalosan bejegyzett, minden jogi előírásnak megfelelő társaság működtetésének követelményei akkorra teremtődtek meg, de a Mafitt alapításának ötlete már jóval korábban megszületett.

Mivel az elmúlt évtizedekben sok ellentmondásos írás látott napvilágot a Mafitt alapításának körülményeiről, jelen írásomban az alapító tagok emlékiratai és visszaemlékezései alapján rekonstruáltam az alapítás autentikus történetét.

Forgassuk csak vissza az idő kerekét egészen a ‘70-es évekig!

1979-ben a pozsonyi székhelyű szlovák filatéliai szövetség egy szimpóziumot szervezett, melyre több neves magyar filatelistát is meghívtak. Ott volt a meghívottak között Dr. Nagy Ferenc bécsi gyűjtőtárs is, akit az 1867-es kiadás 25 és 50 krajcárosainak magyarországi felhasználása terén elért eredményei apropóján érte a megtiszteltetés, de jelen volt egy másik eminens magyar gyűjtő, az akkor 70 éves Bér Andor bácsi is. A késő esti órákba nyúló szimpóziumot követően Bér Andor és Nagy Ferenc a már sötétségbe burkolódzott Petőfi tér macskakövein bukdácsolva valami vacsorafélét keresgéltek, miközben Nagy Ferenc előadta tervét egy az Akadémiával asszociált tudományos társaság megalakítására. Bér Andor nagyon jó ötletnek tartotta az akkor már közel tíz éve érlelődő elképzelést, de a megvalósításra abban az időben sajnos semmilyen lehetőséget sem látott.

Közel tíz év telt el 1988-ig, amikor Makkai László professzor Bécsbe látogatott előadást tartani Erdély történetéről. Makkai professzor polihisztor volt, sokirányú érdeklődéséből a postatör-

ténet és a magyar bélyegek sem maradtak ki. Mivel 1987-től Makkai professzor az MTA (Magyar Tudományos Akadémia) rendes tagja volt, Nagy Ferenc ideálisnak gondolta annak az összekötő kapocsnak a megteremtésére, ami professzor úr rövid filatéliai életrajzában a Philatelica Panteon fejezetében jelenleg is olvasható; ő volt az "összekötő kapocs a filatelisták és az MTA között".

A "haditervet" Makkai professzor bécsi előadását követő vacsorán, a Hotel Reginában szőtték és Makkai professzor megígérte, hogy már másnap felveszi a kapcsolatot régi barátjával Láng István professzorral, aki nem volt más, mint az MTA akkori elnöke. Alig telt el néhány nap, amikor Nagy doktor telefonja megcsörrent és Makkai professzor szinte eufórikus hangulatban közölte vele, hogy Láng professzor várja őket az irodájában 1988. szeptember 15-én délelőtt. Szeptember 15-én, szerdán 10 órakor az MTA elnöki irodájában találkozott Prof. Láng István, Prof. Makkai László és Dr. Nagy Ferenc. Nagy doktor ismét előadta – immár az Akadémia főtitkárának jelenlétében- a hetvenes évek óta érlelődő ötletét egy, az Akadémia szárnyai alatt munkálkodó filatéliai tudományos társaságról. Láng professzor felállt és Nagy doktorral kezet rázva csak annyit mondott: "Nagyszerű ötlet! Elkötelezett bélyeggyűjtőként én leszek az egyes számú bejegyzett tag". Abban a pillanatban született meg a Mafitt, melynek 2023. szeptember 15-én volt a 35. évfordulója.

Természetesen szükség volt még az Akadémián egy-két további egyeztető ülésre, több neves filatelista közreműködésével kidolgozták az alapszabályt, megtörtént az első tagtoborzás, kijelölték a vezetőséget és 1989. szeptember 14-én, pontosan egy évvel a Láng professzor irodájában történt megbeszélést követően útjára indították a Magyar Filatéliai Tudományos Társaságot, de az alapítás 1988. szeptember 15-én, az MTA elnöki irodájában történt.

Tisztelegjen e rövid közlemény a 35. évfordulónak és a három alapítónak: Prof. Láng István (1931-2016) agrokémikus, akadémikus, Prof. Makkai László (1914-1989) teológus, történész és a jelenleg is Bécsben élő Dr. Nagy Ferenc orvos-főtanácsos, ny. kamaratanácsos Uraknak.

Prof. Makkai László

Dr. Nagy Ferenc

Prof. Láng István

3. IN MEMORIAM DR. TITSCH ENDRE 1928-2019 (MÁRTON ATTILA, BUDAPEST)

Kedves barátom „Bandi” és filatéliai tanítom, akinek a filatélia a legkedvesebb hobbija volt. Kedvenc területe a régi levelek és küldemények voltak, ezeket szenvedélyesen szerette kutatni és analizálgatni őket. 1991-től a Mafitt tagja „Köztünk élő történelem (Kún György, OPM gyűjt.), ezzel bekerült a Mafitt öröklistájára[1] és a 90. születésnapján is köszöntötte a Mafitt 36. közgyűlésén.[2] 1990-ben cikket írt a Philatelica 90/1-es számában: „Szigetvári provizórium és kőnyomatos összefüggések külföldi aukciókon” címmel.[3] Ezzel kapcsolatban egyszer viccesen azt mondta nekem, hogy lehet úgy keletkezhettek a Szigetvári provizóriumok, hogy ráömlött a kávé a díjjegyesekre és, hogy kárba ne menjenek ezeket a postamester kifogazta és felhasználta.

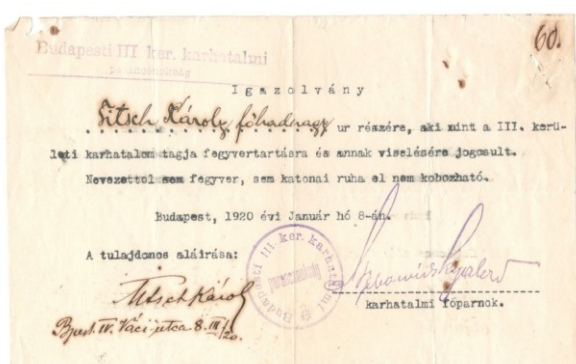
1. ábra. Szigetvári provizórium (Darabanth Aukciósház, internetes forrásból)

1928-ban született Budapesten és itt is nőtt fel. A piarista gimnáziumban tanult és jogból diplomázott, később különféle állami hivataloknál jogtanácsos volt. Intelligenciáját, érdeklődését élete végig megőrizte, kiválóan beszélt németül és franciául, keveset latinul is.

Szülei belvárosi kereskedők és tisztviselők voltak, édesapja szolgált az I. Világháborúban, ahol kitűntetett főhadnagy volt, többek közt Ezüst Koronás Érdemkeresztet is kapott (ezt láttam, de sajna nem tudom mi lett a sorsa). Az alábbi 2-es és 3-as ábrával szeretném szemléltetni ezen emlékeket.

2. ábra

3. ábra

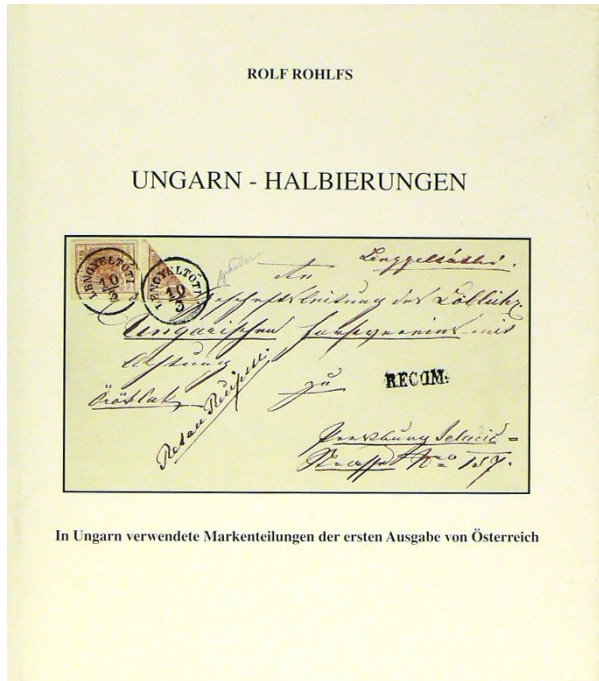
Az egyik unokatestvére, Varjasi Mihály szintén neves filatelista lett, 2007-től a Mafitt 165. örökös tagja. Ő a táviratokat kutatja és gyűjti a kezdetektől és erről tartott két részben előadást is, amelyet saját anyagával és kutatásával dokumentált valamint mutatott be kronológiai sorrendben [4-5].

Bandival 2004-ben ismerkedtem meg és 15 éven keresztül szinte minden héten beszélgettünk bélyegekről. Mesélt a múlt század nagy filatelistáiról, mint Kún Gyuri bácsiról, kinek igen gazdag és számos nagy ritkasága volt, mint 1850-es felezett bélyeges levele, piros Merkúr újság szalagon, 1867-es piros 3kr-os tévnyomat Kőbánya levélen stb.[6] Gyuri bácsinak több száz komoly klasszikus levele volt és sok évtizedes tapasztalata, így egyszer tőle kért tanúsítványt egy Nagymánya-kivágáshoz.[7]

4. ábra. Nagymánya kivágás tanúsítványa

2000-ben ismertetőt írt a Rolf Rohlfs „Ungarn – Halbierungen" című könyvéhez, benne röviden Gyuri bácsi munkásságáról is.

ROLF ROHLFS

UNGARN - HALBIERUNGEN

In Ungarn verwendete Markenteilungen der ersten Ausgabe von Österreich

5. ábra

Akivel nagyon jóban volt az „a Lacza". Őt igen nagyra tartotta és vele is közeli barátságot ápolt, sokat csereberéltek együtt, Lacza Lászlónak a Váci utcában volt bélyegszaküzlete, és ha jól tudom halála után az özvegy kérésére Bandi segédkezett a bolt működtetésben.

6. ábra

Szeretett a bélyegekkel játszani, s bár a látása igen megromlott az utolsó éveiben, de figyelme és érdeklődés a bélyegek iránt megmaradt! A bélyeget mindig látta és fel tudta fedezni, kiszúrni a különlegességeket és az érdekes darabokat. Ha talált valamit, akkor nagyon nagy lázban volt és szorgalmával tudásával igyekezett megfejteni, és mint ahogy fent is írtam, igen nagy eredménye és tehetsége volt ebben. Igazi lexikális elméje volt, remek memóriája és így sok mindenre vissza tudott emlékezni.

Utolsó évében azt mondta, hogy szeretné megélni még a 90. évet, hogy megkapja a 90.000Ft nyugdíjprémiumot, de tovább már nem szeretne élni, mert a többi ember elől éli el az életet, nemsokára erős szellemi leépülésen ment keresztül, mely szerintem többek közt az altatók szedésének is tudhatók be, így már utolsó hónapokban nem volt teljesen eszméleténél és nem sokkal a 91. születésnapja előtt elhunyt. Úgy adta a sors, hogy a korházban én láthattam utoljára és elbúcsúzhattam szellemi barátomtól.

FELHASZNÁLT FORRÁSOK

http://www.mafitt.hu/fooldal/index.html és az itt megjelölt könyvekből, nyomtatványokból származnak. (Ami nincs külön megjelölve, az saját forrás.)

SORSZÁMOZOTT JEGYZETEK

[1] 1991-ben öt külföldi és egy hazai taggal, így Elaine C. Arundel† (Anglia), Pierre Vattepain (Franciaország), Peter Girlich (Németország), Tomás Morovics (Cseh- és Szlovák Köztársaság), dr. Ulrich Ferchenbauer (Ausztria) és dr. Titsch Endre személyében bővítette tagjai sorát ebben az évben.

[2] A napirend tárgyalása előtt a titkár köszöntötte az idén kerek évet betöltő jubiláns tagjainkat: idén 70 éves: drs. Paul De Leeuw Van Weenen, 80 éves: Király Tibor, Pierre Vattepain, Perneczky László és Horváth Lajos; 90 éves: dr. Titsch Endre.

[3] Philatelica 1990/1 : Dr. Tisch Endre: Szigetvári provizórium-kőnyomatos összefüggések külföldi aukción címmel.

[4] Philatelica 2013/2. Táviratok Magyarországon 1867 és 1888 között/az első 20 év/

[5] Philatelica 2015/2: Varjasi Mihály: A díjjegyes zárt távirati-lapok 1888-1919 között.

[6] Rolf Rolhls 2000: Ungarn-Halbierungen 18-20 old.

[7] 1970. szeptember 3. Kun György Bp. fényképes tanúsítványa egy Nagymánya-kivágáshoz

ROBERT B. MORGAN
A VISNYOVSZKI GÁBOR ÉLETMŰDÍJ ELSŐ DÍJAZOTTJA

Szerzők az alábbi írásaik sorrendjében: Szücs Károly, Kőhalmi Csaba és dr. Lippai Pál

A Mafitt elnöksége tavaly a nemrég elhunyt Visnyovszki Gábor emlékének méltó őrzése céljából életműdíj alapított. A díja maga a névadó fémkockába gravírozott arcképe. Ezt első alkalommal Bob Morgannak ítélte az elnökség. Ötletgazdaként és egyben a Philatelica szerkesztőjeként is, az a számomra feledhetetlen, örök emléket jelentő megtiszteltetés ért, hogy 100. születésnapján rendezett családi ünnepségen személyesen adhattam át neki ez év márciusában, Los Angelesben.

A díj alapító okirata

Visnyovszki Gábor életműdíj alapító okirat

A DÍJ ELNEVEZÉSE: Visnyovszki Gábor életműdíj

A DÍJ ALAPÍTÓJA: a Magyar Filatéliai Tudományos Társaság nevében a Mafitt +elnöksége.

A DÍJ CÉLJA: olyan személyek filatelista pályafutásának elismerése, akik hosszabb időn keresztül jelentős mértékben járultak hozzá a magyar filatélia ismertségéhez és megbecsüléséhez.

A DÍJ LEIRASA: kb. 10 cm átmérőjű bronz érem a névadó arcképével, hátoldalán a díjazott bevésett nevével és a díj elnyerésének évszámával.

A DÍJ ODAÍTÉLÉSE: a díj kiadásáról Mafitt elnöksége dönt.

A DÍJ ADOMÁNYOZHATÓ: legfeljebb három évente.

A DÍJ ELNYERÉSÉNEK FELTÉTELE: a díjat egy személy legfeljebb egy alkalommal nyerheti el.

A DÍJ ÁTADÁSA: ünnepélyes körülmények közt, a Mafitt elnöke adja át az elnyerését igazoló, sorszámozott oklevéllel együtt.

A kitüntetésről szóló hír a méltatással együtt teendő közzé a Mafitt internetes felületén, szaklapjában és a magyar filatéliai szaksajtóban.

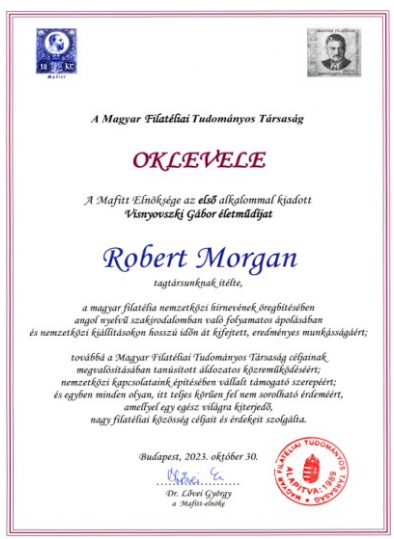
Az alapítók köszönetet mondanak a díja alapításának költségeihez hozzájáruló IBK és Pátria Filatéliai Egyesületeknek.

Budapest, 2023. március 15.

Dr. Lőveí György
A Mafitt elnöke

2023. 03.15

A Magyar Filatéliai Tudományos Társaság

OKLEVELE

*A Mafitt Elnöksége az **első** alkalommal kiadott*
Visnyovszki Gábor életműdíjat

Robert Morgan

tagtársunknak ítélte,

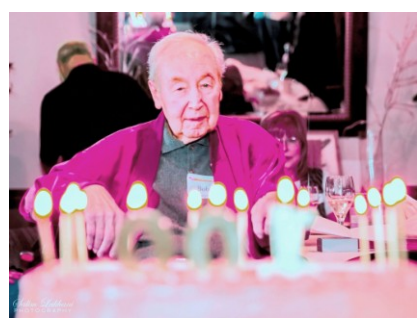
a magyar filatélia nemzetközi hírnevének öregbítésében
angol nyelvű szakirodalomban való folyamatos dpolásában
és nemzetközi kiállításokon hosszú időn át kifejtett, eredményes munkásságáért;

továbbá a Magyar Filatéliai Tudományos Társaság céljainak,
megvalósításában tanúsított áldozatos közreműködéséért;
nemzetközi kapcsolataink építésében vállalt támogató szerepéért;
és egyben minden olyan, itt teljes körűen fel nem sorolható érdeméért,
amellyel egy egész világra kiterjedő,
nagy filatéliai közösség céljait és érdekeit szolgálta.

Budapest, 2023. október 30.

Dr. Lőveí György
a Mafitt elnöke

Az első oklevél
a díj adományozásáról
2023.10.30

2024.03.10

Ez alkalommal adta át Bob Morgan közzététel céljára nekünk az 1990-es évek közepén Lipták Istvánnal folytatott filatéliai levelezését, amit letétbe helyeztem a MABÉOSZ könyvtárába. Ebből a kereken 50 darabot tartalmazó anyagból végül igen tanulságos, 100 oldalas szórakoztató és tanulságos olvasmány kerekedett. Csak ajánlani tudjuk minden olyan társunk számára, aki e példa nyomán szívesen lép legnagyobb filatelistáink nyomába! Íme itt: www.mabeosz.hu/filatelia-online

KŐHALMI CSABA EMLÉKEI

Egy szerény körülményekkel küszködő családban született Pestszenterzsébeten egy évszázaddal ezelőtt. Fiatalember volt, amikor a második világégés végigsöpört hazáján. Származása miatt munkaszolgálatba sorozták be, de bátorsága arra ösztönözte, hogy megszökjön, s így életben maradt.

Szebb jövőt kívánt és ezért kivándorolt. Először New Yorkban kötött ki, majd később Kaliforniában talált magának és családjának megélhetést. Időközben elkapta a bélyeggyűjtés szenvedélyét. Először fogazatlan magyar bélyegeket gyűjtött, mert szerinte csak ezek kiadott mennyiségéről volt megbízható adat. Véleménye szerint a fogazott bélyegek hivatalos példányszáma rendszerint megbízhatatlan.

Mivel az 1945-46-os inflációról személyes tapasztalatai voltak, ennek a korszak a postatörténelme is érdekelte. Még az 1980-as években történhetett, hogy egy kiállításon próbálkozott ilyen anyaggal, amikor egy zsűritag megjegyzést tett neki: "*Hungary's inflation is no big deal. Every country had its inflation*" azaz: A magyarországi infláció nem nagy dolog. Minden országnak megvolt a maga inflációja.

A következő évtizedekben ezt sikerült neki megcáfolni. A kiállítási anyagján szívósan és kitartóan dolgozott. A nemzetközi kiállításokon egyre növekvő siker koronázta munkáját.

Az amerikai Society for Hungarian Philatelynek 1974-óta tagja. Számos cikket írt a kör újságjában. Az inflációról írt könyvet is, The Hungarian Hyperinflation of 1945-1946. Ezt a Collectors Club of Chicago révén jelent meg 2003-ban.

A Mafittba 1992-ben tartott székfoglalót ugyancsak egy érdekes inflációs kutatásáról „Az 1945/46-os lehető legkevesebb bélyeges bérmentesítések" címmel.

„Hungary–The Hyperinflation 1945–1946" gyűjteményének aranyérmei FIP kiállításokon: WASHINGTON 2006; ISRAEL 2008; EFIRO 2008; LONDON 2010; NEW YORK 2016; THAILAND 2018. Végül pedig **nagy-aranyérmet** ért el a **London 2022 FIP** világkiállításon.

A Finlandia 2017 FEPA kiállítással együtt 7 nemzetközi aranyérem után szorgalma és kitartása jutalmául végül sikerült elérnie vele a legmagasabb fokozatot jelentő nagy-aranyérmet is!

DR. LIPPAI PÁL EMLÉKEI

Nem is vele, hanem feleségével Edith-tel találkoztam először! Úgy történt, hogy sok hazai és bilaterális kiállítás zsűrizése után, végre 1997-ben FIP kiállításra hívtak meg, nem is akárhová, a San Francisco-i világkiállításra, az európai postatörténeti anyagot bíráló csoportba. Amikor idő szakíthattam a munkából, körbe néztem a standokon és megakadt a szemem egy „Society for Hungarian Philately" táblán. Rögtön oda is mentem, és szóba elegyedtem az asztal mögött ülő hölggyel. Amikor

nem sokkal később a férje megérkezett, már sok mindent tudtam a Societyről, melynek néhány tagját korábban személyesen is volt szerencsém ismerni.

Bob Morgannal viszont ekkor találkoztam először, amit aztán még sok további követett. Ott a kiállításon John Hotchner zsűritaggal komolyan harcoltunk Bob első aranyáért, de a döntő szót végül a nagytekintélyű Bob Oedenweller mondta ki. Az esti közös vacsorán Bobon kívül is több komoly magyar származású gyűjtő vett részt, például Szilágyi Pali, Fráter Pista, Gabriel és mások. Én Bob mellett ültem, aki elmondta, hogy véleménye szerint az lenne a fontos, hogy minél több – már nem magyar származású – taggal bővüljenek. És lám, a kiállítás végére Edith három „echt' amerikait szervezett be tagként.

Később a sors úgy hozta, hogy egy több éven keresztül tartó perben vettem részt Riverside-ban, és az ott lakó Vámos Imre bácsihoz (ugye ismerős a név: a Society árveréseinek gazdája és a chilei bélyegek egykori szakértője) utaztamban mindig eltöltöttem pár napot Bobéknál. Ez persze sok bélyegezésre adott lehetőséget. Gyönyörködtünk a vágott, és még inkább az inflációs gyűjteményében. Máig is büszke vagyok, hogy a szinte összes ritkaságot tartalmazó 128 lapjához egy szép inflációs időben kézbesített távirattal hozzá tudtam járulni.

Emellett megismerkedtem a „nem-bélyeggyűjtő" Bobbal is. Minden reggel, még házikabátban ült oda a vendégszobában lévő computeréhez, és végig nézte az éjszaka jött leveleket. Ezek nagy része magyar és (másodsorban) angol nyelvű vicc volt, nagyokat nevetett, ami egyben megalapozta a napközbeni hangulatát. Így aztán Edith feleségének többször is kellett szólnia, hogy üljünk már a reggeliző asztalhoz.

Bob a reggeli után a részvényalakulásokat nézte át, melyekről részletes feljegyzéseket készített. Ezek elősegítették, hogy eredményesen tudta működtetni befektetéseit. Bobon keresztül ismertem meg Los Angeles nevezetességeit, így, amikor már feleségemmel jártam kint, már otthonosan mutogattam a Sunset Bulvarde-ot és társait.

Legjobban azonban azt élvezetem, amikor Bobot a régi időkről hallgathattam: hogyan szökött meg két ízben is a munkaszolgálatból, hogyan ítélték kivégzésre, és hogyan sikerült hihetetlen szerencsével és leleményességgel megúszni ezeket. Több évtized elmúltával is annyira élénken él bennem, mintha ott lettem volna: Bob és sorstársai sorban menetelnek a kivégzőhely felé, mikor egyszerre egy hasonló szakadt ruhás sor jön szembe szintén nyilas kísérőkkel. Bob pedig – hirtelen felismeréstől vezetve - csak átlép a szembejövő sorba, hiszen a teljes bizonytalanság még mindig jobb, mint a biztos halál.

Ez a felismerés biztosította részére a túlélést, majd az emigráció lehetőségét, találkozását az ugyancsak emigráns Edittel, gyermekeik születését, egy sikeres távolkeleti cikkek importjával foglalkozó karrier felépítését, és persze a bélyegekkel való beható foglalkozást, ideértve a magyar hiperinfláció filatelista időszakának nemzetközi elismertetését.

A kiállítások forgatagában csak felszínes beszélgetésekre jutott idő, de hálás vagyok a sorsnak, hogy sokszor szerencsém lehetett Bobbal találkozni és megismerni nemcsak magát, a tehetséges embert, hanem egy őszinte barátot is.

HÍREK

1. MAGYAR BÉLYEGVIZSGÁLÓ SZAKCSOPORT (MBSZ)

A Mafitt-ról 2025-ben végül formálisan is leválva, bejegyzett civil szervezetként és megújult honlappal működik tovább a Magyar Bélyegvizsgáló Szakcsoport. Tagsága további nemzetközi szakértők csatlakozásával évente folyamatosan gyarapszik. Mivel a Mafittal és a MABÉOSZ-szal is közös céljuk a bélyeghamisítások elleni fellépés, ezért kívánatos lesz a jövőben e téren mindhárom szervezet számára egy kölcsönös előnyökkel járó együttműködési megállapodás megkötése.

belyegvizsgalat.hu

Érdemes megtekinteni a hamisítványokat bemutató oldalalkat, amit a hamisítások terjedésének akadályozása céljából folyamatosan frissítenek. A Mafitt tagjai is támogathatják a birtokukba került hamisítványok leírásával és képek titkárukhoz küldésével e mindannyiunk számra hasznos tevékenységüket.

A vizsgálati szabályzat, használt űrlapmintáik, vizsgálati díjaik, alkalmazott jelölés rendszerük, híreik és elérhetőségük szintén megtalálható a honlapjuk fenti képen is látható menüpontjaiban.

2. EFIRO 2024 FIP SPECIALIZÁLT BÉLYEGKIÁLLÍTÁS BUKAREST (2024. ÁPR. 16-19)

A kiállításon kilenc tagunk 11 gyűjteménnyel vett részt versenyosztályban, különösen szép eredménnyel: 2 nagyarany, 7 arany és 2 vermeil érmet nyertek. Adriano Bergamini gyűjteményét a zsűri különdíjjal jutalmazta és nemzetközi nagydíjra jelölték (GPIC =Grand Prix International Candidate), amit végül mindössze egy szavazattal többel, Joseph D. Hackmey izraeli kiállítóhoz került.

Az illetékbélyeg osztályban Szücs Károly– New York után immár második alkalommal– nyerte el a zsűri elismerését (felicitat), amihez a kínai filatéliai szövetségnek a sárkány évére utaló különdíja is járt.

Osztály		Érem és díjak	
	Bánás Artúr	-	
TH	A Miracle of a Great Discovery The Victoria Falls	88p	
	Adriano Bergamini (Svájc)	**2xLG**	
PH	The Austrian Post in Hungary 1850 -1867	96p	**GPIC/SP**
PH	The Independent Hungarian Postal Administration to U.P.U. (1867-1875)	95p	
	Bodnár Zsolt	**G**	
PH	Chapters from the Captains' Registry of Adria: The Peterdi Letters Story	90	
	Borda Lőrinc	**LV**	
PH	Foreign Parcel Service of the Hungarian Royal Post	85P	
	Buday Ádám	**LV**	
	Newspaper Stamps in Hungary 1851 -1922	85P	
	Csicsay Péter (Szlovákia)	**G**	
PH	The Postal History of Kingdom of Hungary 1900-1918	92p	
	Jakab András	**LG**	
	Hungarian Postal History 1867 -1876	95p	
	Szücs Károly	**V; LG**	
TR	Hungarian Perfin - Punching as a Security Feature of Stamps 1877-1964	83p	
REV	Hungary's First Adhesive Revenues During the Forint-Krajczar Currency Period 1868-1898	95p	**FEL/SP**
	Tóth György	**LS**	
PH	Postal History of the Forint-Filler Era (1946-1968)	88p	

Díjak átadása, a kiállítási érem és a kínai Tajpei filatéliai szövetség elnyert különdíja, a „Sárkány éve”

A Palmares Night (díjkiosztó este) elegáns helyszíne, a „Le Château”

A 2023. évi második lapszámot több hónapos késéssel, 2024 áprilisában tudtuk csak postázni, a 2024. évi egyetlen számot a fordítással kapcsolatban felmerült nehézségeink miatt pedig csak 2025 második felében, amiért tagjaink megértését és szíves elnézését kéri:

a szerkesztő:

A lap a Mafitt tagjainak ingyenes, a remittendát 2.500 forintos önköltségi áron a MABÉOSZ székház cserenapjain értékesítjük.

Az 1971-ben indított lap félévente jelenik meg, az 1991-ben kezdődött, húsz év szünet után
2011-től a Mafitt tagdíjfizető tagjai számára szükséges mennyiségben magyar,
és párhuzamosan angol nyelven is (utóbbi 50 alatti példányban.)

Újságunk teljes tartalma és digitális lemezmelléklete a Mafitt honlapjáról letölthető:

www.mafitt.hu

2014

XXXV. évfolyam

2015

ISSN 0324–4806

Magyar Filatéliai Tudományos Társaság

H-1074 Budapest, Harsfa u. 47.Bélyegmúzeum, Mafitt e-mail: info@mafitt.hu